

Tjärning i Kyrktaks verksamhet

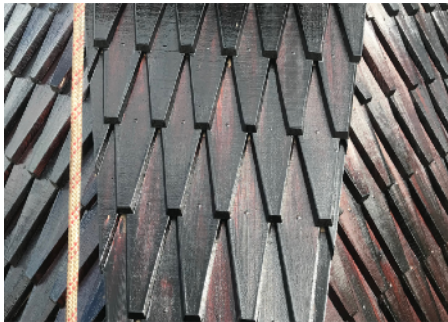

För att vi ska kunna ha långsiktigt hållbara tak på våra kulturhistoriskt värdefulla byggnader runt om i Sverige krävs det att vi vid nybyggnationer samt renoveringar använder så bra råvarumaterial som möjligt i form av i första hand kärnfuru. Utöver det så krävs det en noggrann underhållsplan för varje specifikt objekt.

Alla tak har olika förutsättningar beroende på vart byggnaden står, vilket material och kvalitet spånen är tillverkade av, hur spånen är framtagna ur stocken med liggande eller stående årsringar. Kärna eller splintved.

Kvaliteten på tjära är även den en stor avgörande faktor som spelar in. Tillgången på tjära är idag begränsad och i Sverige i princip obefintligt. Vi har mindre hembygdsföreningar och eldsjälur som tillverkar mindre mängder. Samt Gotland som tillverkar inhemsk tjära för vissa valda objekt. Produktionen är på uppgång och vi hoppas att vi i framtiden ska ha större tillgång till denna tjära. Den finska tjäran som är av mycket fin kvalitet är även den mycket begränsad tillgång på. Vår förhoppning är att vi i framtiden ska kunna få igång en större skala egenproducerad tjära i Sverige.

-Bilder högst upp visar spåntak från Vemdalens klockstapel tjärat med dalbränd tjära uppvärmd till 70 grader.

Bilder längst ned visar Ljusdals klockstapel penslad med 70 gradig varm tjära utblandad med kimrök och kallpressad rå linolja för ett svartare slutresultat. Bilden på spånen till höger visar ren tjära gentemot kimrökstjära.

Den mängden tjära vi gör av med under en säsong på Kyrktak gör det därför oundvikligt att inte importera tjära. Dock väljer vi den tjäran vi köper med noggrann eftertanke. I dagsläget så köper vi in Claessons äkta dalbrända trätjära som kan härledas till specifik brännare i Serbien. På så sätt kan vi i större mån garantera kvaliteten och ursprung. Vi köper också in Claesson furutjära A som är turkisk. Denna levereras i olika viskositeter för önskad tröghet.

Den kinesiska tjäran utesluter vi helt då vi inte kan garantera kvaliteten, ursprung eller arbetsförhållanden under framställning. Vi upplever dessutom denna tjära som betydligt mindre motståndskraftig mot regn.

Utöver råvarumaterial så spelar underhållshistoriken stor roll. Har ett tak misskött och inte tjärats med rätt intervaller så måste vi först konstatera att spånen ej tagit skada och därefter tjära många gånger får att få spånet mättat på tjära. Först därefter kommer det börja byggas ett offerskikt. Solen, väder och vind tar hårt på framförallt södersidorna varpå det krävs många tjärningar där för att bygga upp ett mer hållbart offerskikt.

- Bild på Borgå domkyrka Finland tjärad med 70 gradig varm finsk tjära

Appliceringsmetoder och tillvägagångssätt

Det händer mycket inom branschen med många människor och nätverk som engagerar sig i hur arbetet med att tjära ska gå till. Vi är mycket intresserade av att se vart detta kommer leda och är tacksamma för att det börjar komma upp på tal.

Tjära är ett material som rinner och droppar mycket under en lång tid efter applicering, det gör att vi inte kan lägga på hur stora mängder som helst under en första strykning utan att undvika dropp som riskerar att förstöra värdefulla fasader, därför rekommenderar vi att man tjärar taken i flera täta intervaller oavsett appliceringsmetod eller tillvägagångssätt.

I dagsläget är många metoder i en experimentell fas där framtiden får utvisa vilken metod som lämpar sig för att få ett så hållbart spåntak som möjligt. Det vi nu sett under det senaste året är att beställare blir mer och mer intresserade av att använda inkokt tjära/rörtjära med eller utan inblandning av kol, kimrök eller rödfärgspigment. Vi har slutat koka in den serbiska tjäran då det är en brandfarlig process som vi tyvärr ej kan hålla på med i dagsläget. Istället använder vi en tjockare tjära, furutjära A med högre viskositet) som snabbt kommer upp i temperatur och har snarlika (om inte bättre) egenskaper som den inkokta serbiska tjäran har. Att tjära ett eftersatt tak kräver mer än en strykning garanterat oavsett val av tjärtyp eller inblandning av pigment. Denna metod applicerar vi antingen med pensel eller spruta men då måste tjäran svalna till ca 100 grader.

Normalt sett några år bakåt i tiden så har vi i princip uteslutande använt den mer generaliserande metoden i Sverige där vi värmer tjäran till ca 70 grader. Denna metod gör det möjligt att applicera tjäran med antingen färgspruta eller pensel beroende på beställares önskemål. Vår erfarenhet är att det inte blir sämre att spruta på tjäran, framförallt inte om taket är mycket torrt då vi kan lägga på flera lager tjära under kortare tid än vid pensling samt att vi kommer in i springor etc på ett enklare sätt. Det blir alltså mer ekonomiskt mer hållbart att på detta sätt få på en större mängd tjära i flera lager. Dock ställer vi oss ändå ödmjuka i frågan då vi arbetar med ett kulturhistoriskt arbete där vikten av noggrannhet och själ spelar stor roll i vårt utförande. Därför rättar vi oss efter beställares önskemål.

Vanligast förekommande metoder

Tillvägagångssätt	Appliceringsmetod	Pigmenterad
Tjära uppvärmd till 70 grader	Pensel alternativt färgspruta	Kimrök, kol eller rödfärgspigment
Förtjockad tjära/rörtjära	Pensel alternativt färgspruta då den får svalna till Max 100 grader.	Kimrök, kol eller rödfärgspigment

-Bilder till från Vemdalens klockstapels nylagda faltak av 100% kärnfuru, tjärning med 70 gradig varm dalbränd tjära RR penslat med tjära två gånger under ett år. Mycket snabb skiktbildning. skall tjäras en tredje gång med tätt intervall.

